

Orientēšanās ABC

Orientēšanās ir interesanta un ikvienam pieejama aktivitāte, kas ļauj izbaudīt meklētāja azartu un atradēja prieku, sniedzot arī fizisku slodzi ķermenim. Tiem, kuri to vēl nav iepazīši, sniegsim dažus padomus - orientēšanās sporta ABC. Lai veiktu orientēšanās distanci – atrastu apvidū izvietotos kontrolpunktus (turpmāk KP) -, vajadzīga karte un noderēs arī kompass.

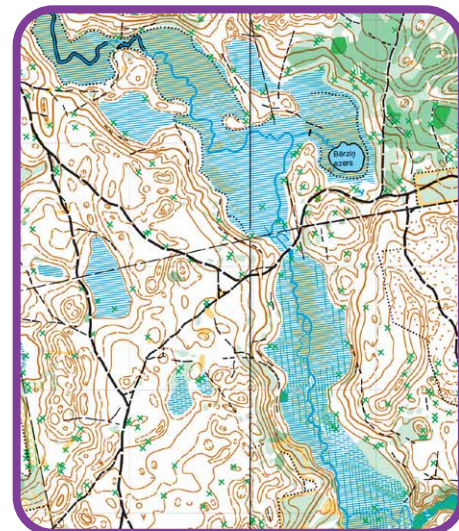
A – ORIENTĒŠANĀS KARTES

Dažāda veida kartes (autoceļu, tūrisma taku, pilsētu) ir labi zināmas ikvienam. Tuvākas orientēšanās sporta (turpmāk sporta) kartēm ir topogrāfiskās kartes, kuras parasti izmanto militāriem mērķiem. Sporta kartes ir detalizētākas, to mērogs parasti ir 1:10 000 jeb 1 cm=100m vai 1:15 000 jeb 1 cm=150m. Bez ceļu, taku un stigu tīkla, ūdenstilpju un ūdensteču, kā arī meža un atklātu platību attēlojuma tās ietver arī detalizētu apvidus reljefa atspoguļojumu un dažādus zīmīgus objektus (ēkas, klintis, lielus akmeņus, skudru pūžņus u.tml.).

Kad kartes apzīmējumi ir iepazīti un to „atkodēšana” apziņā ir apgūta, kas, protams, prasīs zināmu laiku, kartē attēlotā informācija kļūst ātri un viegli uztverama.

Dažādie apvidū sastopamie dabas un cilvēka radītie objekti sporta kartē attēloti, apzīmējumu grupām izmantojot 6 krāsas.

- Baltā krāsā attēlota orientēšanās pamatvide – mežs, kas ir labi caurredzams un neapgrūtinā skriešanu.
- Melnā krāsā attēloti cilvēka radītie objekti (ceļi, takas, stigas, žogi, ēkas, ēkudrupas), kā arī nepārvarami dabas objekti (klintis, akmeņu krāvumi, lieli akmeņi).
- Brūnā krāsā kartē attēlotas reljefa šķēluma līnijas – horizontāles, kas ataino paugurus, virsotnes, nogāzes un formas uz tām, ieplakas, bedres.
- Zilā krāsā apzīmē ar ūdeņiem saistītu informāciju - upes, ezeri, grāvji, purvi.
- Dzeltēnā krāsā apzīmē teritorijas, kas nav klātas ar mežu – klajumi, smiltāji, arī aizaugt nesākuši izcirtumi.
- Zaļā krāsā arī raksturo mežu, taču ar apgrūtinātu skriešanu. Jo zaļums intensīvāks, jo mazāka būs redzamība un skriešanas ātrums.
- Daļībniekam veicamās distances sastāvdaļas kartē parādītas ar violeto (arī sarkano) krāsu – starts, KP, finišs, detalizēti KP apraksti (leģendas). Šādi iesvītrotas arī aizliegtās teritorijas.

Orientēšanās kartes fragments

B – KOMPASS

Kartē attēlotas arī ziemeļu – dienvidu līnijas, kuras parasti ir melnā krāsā un novilkta ik pa 300 m. Tās ir paralēlas kartes sānu malām. Ziemeļi vienmēr atrodas kartes augšā. Tādā virzienā izvietoti arī visi uzraksti.

Visu modeļu kompasu sarkanā bultiņa vienmēr rāda ziemeļu virzienu.

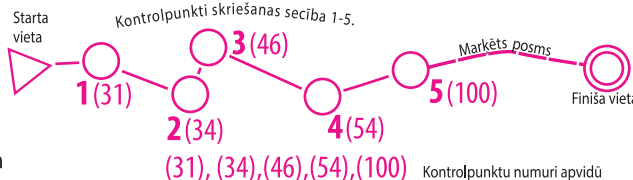
Karte jānovieto horizontāli. Uz kartes plakaniski jāuzliek kompass. Kompasa malu novieto paralēli veicamajam etapam. Šeit - no 2. uz 3. kontrolpunktu.

Karte ar kompasu jārotē tikmēr, kamēr kartes ziemeļu līnijas sakrīt ar kompasas adatas ziemeļu virzienu. Kad tas izdarīts, karte ir noorientēta un kompasas mala norāda skriešanas virzienu.

C – DISTANCE

Orientieristam veicamā distance (starts, noteikts skaits KP, finišs) ir izvietota apvidū un violetā/sarkanā krāsā iespiesta kartē. Parasti KP ir jāapmeklē noteiktā secībā – tādā, kādā tie savienoti uz kartes. Izvēles distancēs, kā arī OS radniecīgajās rogaininga sacensībās KP apmeklējami brīvi izvēlēta secībā atkarībā no laika ierobežojuma un/vai citiem organizatoru nosacījumiem. KP atrašanās vietā apvidū parasti izvieto balta un oranža auduma prizmu (30 x 30 cm) un atzīmēšanās iekārtu. Orientēšanās poligonos parasti izmanto QR kodus vai citus KP apzīmēšanas veidus. Katram KP ir unikāls identifikācijas numurs. KP uz kartes atrodas aplīša centrā un tā atrašanās vieta ir precīzi nolasāma (piem., virsotne, ieplaka, celiņu krustojums). Detalizēti KP atrašanās vietu apraksta legendā. KP neslēpj, tos nenovieto citu citam tuvāk par 30 m. Pirms došanās uz kārtējo KP dalībniekam jāizplāno maršruts atbilstoši savām prasmēm un etapa garumam. Iesācējiem vislabākie orientieri ir ceļi, takas, stigas, grāvji, izcirtumu vai jaunaudžu robežas, klajumi.

PIEŅEMTIE APZĪMĒJUMI ORIENTĒŠANĀS KARTĒS

	Augstumliknes un paligaugstumliknes izmanto, lai kartē parādītu arī:		Labi skrienams apvidus ar retiem kokiem
	paugurus		Grūti pārvarams apvidus ar retiem kokiem Latvijā tā attēlo arī izcirtumus
	ieplakas		Grūti pārvarāms, daļēji aizaudzis apvidus
	Krauja, karjers		Augļu dārzs
	Valnis		Apbūves un viensētu teritorija (šķērsot aizliegts)
	Maza grava, izskalojums		Pārskatāms, grūti skrienams apvidus
	Sauss grāvis, ierakums		Grūti skrienama pļava (avenes, atveses u.t.t.) vai jauns izcirtums
	Mikro(neliels) pauguriņš		Pārskatāms, ļoti grūti pārvarams apvidus
	Maza ieplaka · Mākslīga bedre		Noteiktā virzienā skrienams apvidus
	Īpašs objekts Latvijā tā apzīmē skudru māju		Īpaši objekti Latvijā tā apzīmē: atsevišķu, izcilu koku un krūmu; izgāztu sakni
	Izraknāta zeme		Kontūra
	Nepārvarama klints		Apstrādāts lauks
	Pārvarama klints		Smilšains apvidus
	Akmens · Liels akmens		Autoceļš
	Akmeņu krāvu, kaudze		Ceļš
	Ala		Izbraucami meža un lauku ceļi
	Akmeņains apvidus		Viegli skrienama taka, velosipēdu celiņš vai vecs auto ceļš
	Ezers, diķis		Labi saskatāmas un skrienamas takas
	Nepārvarama upe		Izzūdoša (šķērsojot var arī nepamanīt), grūti skrienama taka
	Pārvarams liels grāvis		Šauras stigas (kvartālstigas, vizūrstigas, pa kurām neiet takas, ceļi)
	Pārvarams mazs grāvis, izzūdošs vai neizteikts grāvis		Dzelzceļš
	Šaurs purvs		Elektrolīnija un stabli
	Nepārvarams purvs		Izteikts krustojums
	Purvs		Neizteikts, grūti pamanāms krustojums
	Pārpurvojusies vieta		Akmens mūris, siena
	Ūdens bedre · Aka		Pārvarams žogs
	Avots		Pārvarams, vietām izzūdošs žogs
	Kājnieku tilts		Nepārvarams žogs
	Pārskatāms, tīrs mežs		Tilts / tunelis
	Atklāts, viegli pārvarams apvidus		Celtnes
	Atklāts, grūti pārvarams apvidus		Drupas
	Skriešana apgrūtināta		Trepes
	Skriet ļoti grūti		Apbūvēta teritorija
	Iešana apgrūtināta		Asfaltēts, grantēts laukums
			Liels tornis · Mazs tornis
			Vizūrstīgu kupica · Barotava zvēriem
			Īpaši objekti Apzīmē cilvēku darbības rezultātā radušos nestandarta objektu.

KONTROLPUNKTU (KP) LEGENDU APZĪMĒJUMI

KP simboli

	Taka		Akmens
	Tilts		Purvs
	Deguns		Strauts, upīte, grāvis
	Ieloks		Atklāts lauks
	Paugurs		Meža stūris
	Mikropaugurs		Pļava
	Zemes valnis, dāmbis		Atsevišķs, izcilis koks
	Sedli		Biezoknis
	Ieplaka		Izgāzta koka sakne
	Maza ieplaka		Barotava
	Bedre		Robežzīme, kupica
	Skudru māja		Elektrolīnijas balsts
	Šaurs izsk., sauss grāvis		

Kurš objekts starp līdzīgiem

	Ziemeļu		Apakšējais
	Dienvidaustrumu		Vidējais
	Augšējais		

KP iezīmes

	Lēzens		Purvains
	Sekls		Skuju koks
	Aizaudzis		Lapu koks
	Atklāts		

KP novietojuma vieta

	Ziemeļrietumu galā		Dienvidrietumu galā
	Ziemeļaustrumu pusē		Austrumu stūrī
	Augšdaļā		Uz virsotnes
	Apakšdaļā		Pie pakājes
	Ziemeļaustrumu pakāje		Starp